

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

LUCA PROTIV MOLDOVE PRESUDA VIJEĆA OD 17. LISTOPADA 2023. ZAHTJEV BR. 55351/17

*Moldavske vlasti propustile su spriječiti
ostvarenje poznatog im rizika od nasilja u obitelji
i provesti učinkovitu istragu počinjenog zlostavljanja*

ČINJENICE

Sukladno navodima podnositeljice, njezin tadašnji suprug A.I., opetovano ju je verbalno i emocionalno zlostavljao. Nakon što je policiji prijavila dva incidenta nasilja, A.I.-u je izdana zaštitna mjera zabrane približavanja podnositeljici i njihovoj djeci u trajanju od 90 dana. Iako je podnositeljica više puta policiji i Centru za zaštitu djece prijavila da se A.I. ne pridržava uvjeta zabrane približavanja, državni odvjetnik je odbio pokrenuti istragu. Kada je podnositeljica zatražila produljenje zaštitne mjere, navodeći *inter alia* da je A.I. u međuvremenu prekinuo dovod vode u stanu u kojem je živjela, njezin zahtjev je odbijen. Dva dana nakon isteka zaštitne mjere zabrane približavanja, A.I. je fizički nasrnuo na podnositeljicu i nanio joj tjelesne ozljede zbog kojih je morala 8 dana provesti u bolnici. Unatoč tome, novi zahtjevi podnositeljice za određivanjem zaštitne mjere zabrane približavanja su odbijeni. Za vrijeme trajanja zaštitne mjere zabrane približavanja podnositeljčina djeca su preselila k A.I.-u i od tada su živjela s njime. Moldavski sudovi su odredili da djeca nastave živjeti s ocem, a podnositeljici su dodijelili pravo na susrete i druženja. Nastojanja podnositeljice da održava redovite kontakte s djecom bila su neuspješna jer su djeca odbijala kontakt s njom. Centar za zaštitu djece odbio je njezin zahtjev za donošenjem rasporeda susreta i druženja. Protiv A.I.-a podnositeljica zahtjeva je podnijela više kaznenih prijava, kako zbog pretrpljenog psihičkog i fizičkog nasilja tako i zbog onemogućavanja susreta i druženja s djecom. Kazneni postupci zbog obiteljskog nasilja pokrenuti su i po službenoj dužnosti. A.I. je u konačnici pravomoćno osuđen na uvjetnu kaznu zatvora zbog obiteljskog nasilja i kršenja zaštitne mjere zabrane prilaska te mu je naloženo podnositeljici naknaditi pretrpljenu štetu.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 3. i 14. Konvencije, podnositeljica zahtjeva je pred ESLJP-om prigovorila da joj moldavske vlasti nisu pružile učinkovitu zaštitu od nasilja te da je do toga dijelom došlo i zbog odnosa koje vlasti imaju prema ženama, žrtvama obiteljskog nasilja. Ujedno, podnositeljica je prigovorila i zbog nemogućnosti ostvarivanja redovitih susreta i druženja sa svojom djecom, a što je predstavljalo povredu njezinog prava na poštovanje obiteljskog života zajamčenog člankom 8. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Članak 3.

S obzirom da u predmetu podnositeljice nije sporno da je bila žrtva obiteljskog nasilja te da je njezin prigovor dostigao potreban prag ozbiljnosti za primjenu članka 3. Konvencije, ESLJP je ispitao je li Moldova ispunila svoje pozitivne obveze i zaštitila podnositeljicu od daljnjih povreda osobnog integriteta (*Opuz protiv Turske*, br. 33401/02, stavak 159., ECHR 2009). Sukladno praksi ESLJP-a, pozitivne obveze države u kontekstu zaštite pojedinaca od nasilja u obitelji uključuju (*X i drugi protiv Bugarske* [VV]¹, br. 22457/16, stavak 178., 2. veljače 2021.):

- (i) obvezu uspostave zakonodavnog i regulatornog okvira,
- (ii) u određenim okolnostima, obvezu poduzimanja operativnih mjera za zaštitu određenih pojedinaca od rizika od zlostavljanja te
- (iii) obvezu provođenja učinkovite istrage.

ESLJP nije pronašao ništa sporno u moldavskom zakonskom i regulatornom okviru uspostavljenom radi zaštite pojedinaca od nasilja u obitelji te eventualnog progona zlostavljača. Svoju analizu ESLJP je stoga usmjerio na preostale dvije točke.

(i) Obveza poduzimanja operativnih mjera

Kada države članice znaju da postoji rizik stvarne i neposredne prijetnje od zlostavljanja pojedinca, imaju obvezu poduzeti operativne radnje kako bi ga od takvog postupanja zaštitile. Opseg predmetne obveze, u slučaju zaštite pojedinaca od ponavljanja uzastopnih epizoda nasilja u obitelji, primarno uključuje dužnost nacionalnih tijela da odmah reagiraju na pritužbe o obiteljskom nasilju te da obrade te pritužbe s posebnom revnošću. U procjeni „neposrednosti“ rizika vlasti bi trebale uzeti u obzir specifične značajke nasilja u obitelji kao što su: uzastopni ciklusi nasilja, porast učestalosti i intenzitet nasilja (*Kurt protiv Austrije* [VV]², br. 62903/15, stavci 165.-166., te 175.-176., 15. lipnja 2021.). Nadalje, nadležna tijela moraju poduzeti autonomnu, proaktivnu i sveobuhvatnu procjenu rizika opasnosti postupanja protivnog članku

¹ Sažetak presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).

² Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#).

3. Konvencije. Navedeno znači da se vlasti ne trebaju oslanjati isključivo na žrtvinu percepciju rizika, već ju moraju nadopuniti vlastitom procjenom, prikupljanjem i analizom informacija o svim relevantnim čimbenicima, koje moraju primjereno dokumentirati te o njima obavijestiti druge dionike u postupku kao i žrtvu kojoj trebaju davati i savjete i preporuke o dostupnim zaštitnim mjerama (*Kurt protiv Austrije* [VV], br. 62903/15, stavci 167.-174., 15. lipnja 2021.). Konačno, ako ishod procjene rizika ukazuje na postojanje stvarne i neposredne opasnosti, nadležna tijela trebaju poduzeti preventivne operativne mjere koje moraju biti primjerene i razmjerne razini procijenjenog rizika. Procjenjujući jesu li državna tijela trebala biti svjesna rizika od ponovljenog nasilja i stoga poduzeti potrebne operativne mjere zaštite, ESLJP posebno uzima u obzir počiniteljevu povijest nasilnog ponašanja, nepoštovanje uvjeta zaštitnih mjera, razbuktavanje nasilja koja predstavlja trajanju prijetnju zdravlju i sigurnosti žrtava, počiniteljev pristup oružju te pozive žrtve u pomoć putem hitnih službi ili drugim sredstvima (*Tunikova i drugi protiv Rusije*, br. 55974/16 i 3 drugih, stavak 105., 14. prosinca 2021.).

Primjenjujući navedena načela na predmet podnositeljice, ESLJP je utvrdio da su moldavske vlasti znale, ili barem morale znati da je podnositeljica bila izložena nasilju te su propustile napraviti procjenu rizika od ponavljanja obiteljskog nasilja te poduzeti odgovarajuće i dostatne mjere kako bi ju zaštitili.

Naime, iako je inicijalno A.I.-u određena zaštitna mjera zabrane približavanja podnositeljici i djeci, ona nije produljena jer su domaći sudovi smatrali da podnositeljica nije uspjela svoje zahtjeve potkrijepiti dokazima da postoji stvarni rizik od zlostavljanja, sumnjajući u istinitost njezinih navoda te zahtijevajući od nje kaznenopravni standard dokazivanja „izvan razumne sumnje“. S druge strane, potpuno je zanemarena činjenica da se A.I. nije pridržavao uvjeta zaštitne mjere za vrijeme njezinog trajanja te da je zakonom izričito predviđeno produljenje zaštite mjere u takvom slučaju. Stoga, činjenica da je A.I. fizički napao podnositeljicu dva dana nakon što je istekla mjera zabrane približavanja, predstavlja propust sprječavanja ponavljanja fizičkog nasilja.

Također, ESLJP nije mogao utvrditi da su moldavske vlasti koristile bilo kakvu metodologiju procjene rizika³ od daljnjeg obiteljskog nasilja ili provele dokumentiranu procjenu rizika. Moldavski sudovi nisu uzeli u obzir specifičnu prirodu i dinamiku nasilja u obitelji niti su uzeli u obzir navode podnositeljice u dugotrajnosti tog nasilja kada su postupali po njezinoj prijavi.

ESLJP je utvrdio i da je u radu moldavskih tijela i sudova nedostajalo koordinirane suradnje., jer su na temelju iste činjenične osnove došli do dva oprečna zaključka. Naime, u postupku za određivanje zaštitne mjere, zahtjev podnositeljice je odbijen jer sudovi njezine navode nisu smatrali uvjerljivim, dok je A.I. u kaznenom postupku osuđen na uvjetnu kaznu zatvora. Moldavski sudovi su zahtjev podnositeljice za određivanjem zaštitne mjere odbili i zbog toga

³ Postoji nekoliko međunarodno priznatih alata za procjenu rizika poput: Priručnika za procjenu rizika opasnosti od zlostavljanja u obitelji (SARA), Konferencije o procjeni rizika na razini više agencija (MARAC), Sustava dinamičke analize rizika (DyRIAs), VioGén iz Španjolske te Inventar rizičnosti nasilja u obitelji (DVISI, DVISI R). No, ništa iz dokumenata u spisu predmeta nije ukazivalo da su moldavske vlasti upotrijebile neku od navedenih ili drugu metodologiju.

jer u toj fazi A.I. nije bio pravomoćno osuđen zbog nasilja u obitelji. Takav standard dokazivanja previsok je i kontraproduktivan jer čekanje kaznene presude prije korištenja zaštitnih instrumenata pobija samu njihovu bit te je protivno obvezi žurnog postupanja u predmetima obiteljskog nasilja.

Konačno, u kontekstu obveze sprječavanja ostvarenja poznatog rizika od zlostavljanja, ESLJP je primijetio da su moldavski sudovi propustili uzeti u obzir podnositeljičine navode o psihičkom nasilju koje je trpjela i analizirati ih s ostalim ponašanjem A.I.-a, te je ponovio da rodno uvjetovano nasilje ne mora uključivati izravnu i neposrednu prijetnju životu ili zdravlju žrtve (*Volodina protiv Rusije*⁴, br. 41261/17, stavak 56., 9. srpnja 2019.). ESLJP je istaknuo da UN-ov Odbor za uklanjanje diskriminacije žena⁵ i Grupa stručnjaka Vijeća Europe za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji⁶ mentalno ili psihičko nasilje tretiraju kao oblik obiteljskog nasilja koje često prethodi ili prati fizičko i seksualno nasilje u intimnim odnosima.

(ii) Obveza provođenja učinkovite istrage

Podnositeljica je iznijela uvjerljivu tvrdnju da je bila žrtva nasilja u obitelji zbog čega je za Moldaviju nastala obveza provođenja službene i učinkovite istrage, koja je morala biti neovisna, nepristrana, podlijevati javnoj kontroli, a vlasti su morale postupati s odgovarajućom revnošću i brzinom (*M. i drugi protiv Italije i Bugarske*, br. 40020/03, stavak 100., 31. srpnja 2012.). Učinkovita istraga podrazumijeva da nacionalna pravosudna tijela ne smiju dopustiti da fizičko ili psihičko nasilje prođe nekažnjeno jer navedeno predstavlja potkopavanje vladavine prava i negativno se odražava u povjerenje javnosti u rad institucija (*Okkali protiv Turske*, br. 52067/99, stavak 65., ECHR 2006-XII (izvadci)).

S obzirom na način na koji su moldavske vlasti postupale s prijavama podnositeljice zahtjeva o obiteljskom nasilju, osobito njihov propust da provedu učinkovitu istragu vjerodostojnih tvrdnji o psihičkom i fizičkom nasilju te da osiguraju kazneni progon i kažnjavanje počinitelja bez nepotrebnog odgađanja, ESLJP je utvrdio da je došlo da je došlo do propusta provođenja učinkovite istrage.

Stoga je utvrdio povredu članka 3. Konvencije u materijalnom i postupovnom aspektu.

⁴ Sažetak presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).

⁵ Odbor za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW) je stručno tijelo za provedu [Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena](#) Ujedinjenih naroda (UN *Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women*). Konvencija je međunarodni ugovor koji je 1979. godine usvojila Opća skupština Ujedinjenih naroda.

⁶ Grupa stručnjaka Vijeća Europe za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (GREVIO), pozivajući se na relevantne odredbe Istanbulske konvencije, u svom izvješću ističe da psihičko nasilje predstavlja svako namjerno ponašanje kojim se prisilom ili prijetnjama ozbiljno narušava psihički integritet druge osobe. Također, u intimnim odnosima psihičko nasilje često prethodi ili prati fizičko i seksualno nasilje.

Članak 14. u vezi s člankom 3.

U kontekstu prigovora podnositeljice da su nacionalne vlasti sumnjale u istinitost njezinih navoda da trpi nasilje insinuirajući da je podnositeljica imala druge motive za određivanje zaštitne mjere od samog osiguranja zabrane približavanja A.I.-a, ESLJP je napomenuo da navedeno predstavlja uobičajeni stereotip prema kojem se žene smatra lažljivima i sklonima izmišljati optužbe (*Opuz protiv Turske*, br. 33401/02, stavak 75., ECHR 2009.). Naime, iz obrazloženja koja su moldavske vlasti ponudile u nacionalnom postupku, jasno je da su podnositeljici navodi o ozbiljnosti nasilja umanjeni, dok su njezini zahtjevi opisani kao „agresivni“ i „neprimjereni“. Sukladno navedenom, nacionalne vlasti svoje su odluke donijele na temelju unaprijed stvorenih uvjerenja i mitova o ženama zbog čega se pravni postupci koje je podnositeljica inicirala radi svoje zaštite ne mogu opisati kao nepristrani i pravedni.

ESLJP je utvrdio da predmetni propusti nisu bili izoliran slučaj, već predstavljaju diskriminatoran stav i postupanje moldavskih vlasti prema podnositeljici kao ženi zbog čega je došlo i do povrede članka 14. u vezi s člankom 3. Konvencije.

Članak 8.

Analizirajući prigovor podnositeljice da nije mogla viđati svoju djecu nakon što su oni preselili kod oca, ESLJP je primijetio da je navedeno prvenstveno bila posljedica toga što su djeca pokazivala snažan i kontinuiran otpor prema njoj. ESLJP je ponovio da iako je važno da se uzmu u obzir stajališta djece, ta stajališta nisu nužno nepromjenjiva i njihovi prigovori kojima se mora dati odgovarajuća težina, nisu nužno dovoljni da nadjačaju interes roditelja, osobito u pogledu redovnog kontaktiranja s djetetom (*K.B. i drugi protiv Hrvatske*, br. 36216/13, stavci 142.-144., 14. ožujka 2017.). Stoga, u postupcima zbog ostvarivanja susreta i druženja roditelja i djece nacionalne vlasti imaju zadaću postići pravednu ravnotežu između suprotstavljenih interesa roditelja i djece. Pritom, predmetna obveza ne predstavlja obvezu rezultata, već obvezu sredstava, koja se može ispuniti poduzimanjem svih razumnih koraka kako bi se omogućilo ostvarivanje predmetnog prava (*Krasicki protiv Poljske*, br. 17254/11, stavci 86.-87., 15. travnja 2014.).

U svjetlu iznesenih općih načela te dostavljenih materijala, ESLJP je utvrdio da moldavske vlasti:

- nisu poduzele nikakvu službenu istragu ili procjenu uzroka otpora djece da se viđaju s podnositeljicom, niti su obrazložile kako su došle do zaključka da je u najboljem interesu djece prihvatiti njihov otpor da ne viđaju majku;
- pri donošenju odluke o tome s kojim roditeljem će djeca živjeti, a onda i pravu na susrete i druženja, nisu uzeli u obzir navode o obiteljskom nasilju, niti su procjenjivali je li potencijalno svjedočenje nasilju utjecalo na odluku djece s kojim roditeljem žele živjeti. Također, potpuno je zanemarena potencijalna osjetljivost i ranjivost podnositeljice kao žrtve obiteljskog nasilja;

- dva mjeseca podnositeljici nisu dostavili odobreni raspored o susretima i druženjima s djecom, a prvi susret i druženje uz podršku nacionalnih vlasti organiziran je tek godinu dana nakon što su djeca prekinula svaki kontakt s njom.

Posljedično, ESLJP je zaključio da nacionalne vlasti nisu pokušale podržati podnositeljicu u ostvarivanju svog prava na susrete i druženje sa svojom djecom. ESLJP prihvaća da ponekad zbog nespremnosti djece na kontakt s roditeljem, prisiljavanje može biti uzaludno i kontraproduktivno, no u predmetu podnositeljice to nije bio slučaj. Pasivnost nacionalnih vlasti dovela je do toga da je podnositeljica sama morala braniti svoje pravo, uključujući i pokretanje postupka protiv vlasti koje su joj zapravo trebale pružiti potporu.

Slijedom svega navedenog, u predmetu podnositeljice došlo je i do povrede članka 8. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

14.250 EUR na ime neimovinske štete

3.840 EUR na ime troškova i izdataka